

ISSN № 2312-0665

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

**Збірник наукових праць
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди**

Випуск 46

Харків 2017

ОСОБЛИВОСТІ ОСУДУ ЯК МОВЛЕННЄВОГО ЖАНРУ

У статті аналізуються наявні жанрознавчі розвідки, розглядаються відмінності мовленнєвого акту від мовленнєвого жанру. На матеріалі публіцистичних текстів (зокрема онлайн-видань) окреслюються характерні жанрові ознаки осуду. У статті представлено аналіз основних випадків вживання мовленнєвого жанру осуду та дотичних до нього жанрів, визначаються головні їх відмінності. Здійснюється спроба виокремити жанрові характеристики осуду на основі паспорту жанру, запропонованого Х. Дяків.

Ключові слова: оцінка, мовленнєвий жанр, мовленнєвий акт, осуд, жанрові ознаки, паспорт жанру.

Коваленко Ю. В. Особенности осуждения как речевого жанра. В статье анализируются имеющиеся жанроведческие исследования, рассматриваются различия речевого акта и речевого жанра. На материале публицистических текстов (в частности онлайн-изданий) определяются характерные жанровые признаки осуждения. В статье представлен анализ основных случаев употребления речевого жанра осуждения и касательных к нему жанров, определяются главные их отличия. Осуществляется попытка выделить жанровые характеристики осуждения на основе паспорта жанра, предложенного Х. Дякив.

Ключевые слова: оценка, речевой жанр, речевой акт, осуждение, жанровые признаки, паспорт жанра.

Kovalenko Y. V. Features of condemnation, as a speech genre. The problem of evaluating speech genres is currently relevant, since modern journalistic discourse often indicates the need to express a particular position or attitude of the speaker; evaluation of an event, object or personality. In particular, negative evaluation can be expressed by the speech genre of condemnation. The purpose of this work is to define the concept and relevant features of the speech genre of condemnation. The achievement of the purpose includes a number of tasks: analyzing the differences between the speech act and the speech genre; outlining of genre peculiarities of the speech genre of condemnation; analyzing features that distinguish the actual condemnation from other speech genres. The article analyzes the existing genre research studies, examines the differences in the speech act and speech genre, the characteristic genre signs of condemnation, analyzes the main cases of use of the speech genre of condemnation and the genres related to it. Thus, condemnation is a complex communicative phenomenon, which is a speech realization of the evaluation and expression of the negative emotions of the speaker. It is characterized by certain parameters. The communicative goal is to provide a certain assessment. The general communicative meaning is a negative, disagreeable attitude to someone or something. The genre tone is aggressive, sometimes manipulative.

Key words: evaluation, speech genre, speech act, condemnation, genre signs, passport of the genre.

Проблема дослідження оцінних мовленнєвих жанрів є наразі досить актуальною, оскільки сучасний публіцистичний дискурс часто засвідчує необхідність висловлення певної позиції або ставлення; оцінки події, об'єкта чи особистості, як позитивної так і негативної. Негативна оцінка виражається відповідними мовленнєвими жанрами, зокрема жанром осуду.

Мета цієї роботи полягає у визначенні поняття і релевантних ознак мовленнєвого жанру осуду. Досягнення мети зумовлює вирішення низки завдань, а саме: визначення відмінностей мовленнєвого акту від мовленнєвого

жанру; окреслення жанрових особливостей мовленнєвого жанру осуду; виокремлення ознак, що відрізняють власне осуд від інших дотичних жанрів.

Оцінні висловлення не раз ставали предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних мовознавців. Так, О.М. Островська [16] дослідила лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки. Негативна етична оцінка в контекстах осуду виокремлена в працях Л.О. Гуслістої [5]. Мовленнєві жанри також були предметом розвідок вітчизняних науковців (Р.Д. Карамішева дослідила мовленнєвий жанр «повідомлення» [8], О.О. Саламатіна — жанр «інтерв'ю» [17], комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні особливості жанру «привітання» дослідив О.С. Шлапаков [22]). Проте на сьогодні комплексного дослідження мовленнєвого жанру осуду здійснено не було; існують розвідки, що частково висвітлюють специфіку цього типу висловлень.

Дослідження мовленнєвих жанрів спираються на теорію, запропоновану в 1978 році М.М. Бахтіним. Під мовленнєвими жанрами він розуміє «певні, відносно стійкі тематичні, композиційні та стилістичні типи висловлень» [3, с. 256]. Автор виокремлює такі характеристики висловлень: 1) наявність предметно-сміслового змісту, що визначає композиційно-стилістичні особливості висловлень; 2) експресивність, яка визначає композицію та стиль; 3) чіткі межі, що визначені зміною мовців [2, с. 264 - 274].

Дж. Остін (один з піонерів дослідження мовленнєвих жанрів) виділяє поняття «мовленнєвий акт» і розглядає його як трикомпонентну структуру, що складається з локутивного (тотожне вимовлянню речення з певним змістом та референцією); ілокутивного (характеризується певною конвенціональною силою) та перлокутивного (проявляється у досягненні впливу на співрозмовника) актів [7, с. 81]. Цю ідею розвинув Дж. Р. Серль у роботі «Speech Acts» [24]. Однак поняття мовленнєвий акт і мовленнєвий жанр не є тотожними. В.П. Москвін зауважує, що мовленнєвий жанр — категорія абстрактна, мовленнєвий акт — одиниця конкретна [15]. На думку О.В. Комлевої, мовленнєвий акт відрізняється від мовленнєвого жанру, оскільки мовленнєвий жанр співвідноситься з ситуацією, подією, текстом, має кількісно і якісно більш складну природу, навіть якщо становить субжанр, об'єм якого дорівнює одноактному висловлюванню [11, с. 298]. Тобто мовленнєвий жанр може виражатися низкою мовленнєвих актів. З другого боку, ілокутивна функція мовленнєвого акту, пов'язана лише з впливом адресанта на адресата. Таким чином, мовленнєвий акт є монологічним, у той час як мовленнєвий жанр переважно є «діалогічним, соціологічним, інтерактивним» [11, с. 298]. На це звертає увагу і М.П. Брандес, визначаючи у своїх працях мовленнєвий жанр як «ідеальну схему перебігу комунікативно-мовленнєвого акту» [1, с. 57]. Погоджується з цією думкою і М.Ю. Федосюк, наголошуючи, що поняття мовленнєвого жанру часто описують через тип тексту, оскільки саме текстом, а не висловленням властива жанрова ознака завершеності, про яку згадує М.М. Бахтін. Це дає можливість віднести до жанрів монологічні і діалогічні тексти [21, с. 104]. Подібну думку висловлює і Ф.С. Бацевич, зазначаючи, що у визначенні мовленнєвого жанру

М.М. Бахтіна простежується «текстово-стилістичний смисл». Мовленнєві акти ж досліджуються безвідносно до текстового рівня та стилістичного забарвлення [4, с. 101]. Слідом за Ф. С. Бацевичем, ми вважаємо, що мовленнєвий жанр, на відміну від мовленнєвого акту, є більш складним явищем, що може включати різні комбінації мовленнєвих актів, оскільки «процес спілкування є не просто сукупністю мовленнєвих актів» [4, с. 36]. Однак не всі мовленнєві акти можуть втілюватися в жанрах. Мовленнєвий жанр має більш складну природу, оскільки повинен розглядатися через призму ситуації, в якій відбувається процес комунікації.

Своєрідні риси мовленнєвого жанру осуду, порівняно з іншими, створюють його «індивідуальний портрет», що формується на основі універсальних ознак. Зокрема Х. Дяків для опису та систематизації пропонує дев'ять критеріїв «паспорта» мовленнєвого жанру: 1) комунікативна мета – спонукати адресата до певної дії, тобто до відповідної, адекватної поведінки, до зміни поведінки на краще або вберегти адресата від неналежної поведінки; 2) загальний комунікативний смисл, що передбачає вплив на поведінку адресата та вплив на ставлення адресата до певної події; 3) модель адресанта; 4) модель адресата; 5) диктумний зміст; 6) чинник комунікативного минулого; 7) чинник комунікативного майбутнього; 8) жанрова тональність, яка залежить від манери спілкування, ставлення мовця до адресата, сприйняття адресата та ситуації спілкування; 9) засоби реалізації (лексичні, граматичні та синтаксичні вербальні засоби) [14, с. 111-120].

Розглянемо ознаки осуду як мовленнєвого жанру на основі паспорта Х. Дяків.

Комунікативна мета є головною конститутивною ознакою мовленнєвих жанрів. Осуд належить до оцінних жанрів, оскільки його основною метою є надання певної оцінки діям, явищам та процесам. Звертаючись до своєї аудиторії, автор не тільки висловлює негативну оцінку, а й намагається привернути увагу громадськості до суспільно значущих проблем, висвітлити негативні сторони та досягнути певного перлокутивного ефекту, спонукаючи читачів та слухачів до їх розв'язання.

Осуд може інкорпорувати елементи й таких жанрів, як незгода, засудження, образа, критика, прокляття та інші. Усі вони є мовленнєвими жанрами, що демонструють вербальну конфронтацію мовців, їхня мета продемонструвати негативне ставлення адресанта до адресата чи іншого об'єкта/суб'єкта. Для вирізнення власне осуду серед інших жанрів слід, окрім комунікативної мети, звернутися до загального комунікативного смислу, співвідносного з узусним розумінням цього явища. Осуд – це «1. Вияв негативного, несхвального ставлення до кого-, чого-небудь; 2. Категорично висловлена думка про кого-, що-небудь; присуд; 3. Те саме, що засудження» [20, V, с. 792]. За своїм смислом та метою осуд дуже близький до засудження, однак між ними є певні відмінності. Засудження – це «1. Визнання вини обвинуваченого і винесення йому вироку; 2. Висловлення невдоволення чийми-небудь вчинками, діями і т. ін.; осуд кого-, чого-небудь.» [20, III, с. 338]. Отже, адресантом осуду може бути будь-яка особа, що вважає дії адресата

не відповідними її власній системі морально-етичних цінностей. Засудження ж є актом більш офіційним. Засуджуючи, адресант визнає дії адресата не відповідними певним загальноприйнятим правилам. Засудження включає винесення певного вироку як карі за дії адресата, проте осуд є лише висловленням свого негативного ставлення. Він має на меті певний вплив на адресата, але не покарання: *Багато представників нинішньої влади теж пов'язані з корупційними діями. Їхнє завдання — затягнути, спустити в унітаз усі справи. А завдання суспільства — тиснути, не давати замовчувати, міняти, засуджувати* [10] — автор закликає суспільство саме засуджувати, тобто визнати дії влади не відповідними чинним законам. *Але навіть суспільний осуд не зупиняє кнокодавів — з грудня минулого року зафіксовано близько 30 випадків. І це лише тих, кого спіймали «на гарячому»!* [19]. Як бачимо, осудом називається негативне ставлення соціуму до певних дій.

Осуд та незгода є конфронтативними формами спілкування, однак між ними відчутна різниця. Так незгода — це «1. Відсутність взаєморозуміння, мирних стосунків, злагоди між ким-небудь; чвари, розлад; 2. Розбіжність у поглядах, думках, світогляді і т. ін.; 3. Негативна відповідь на що-небудь, заперечення чого-небудь, непогодженість з чимсь; відмова; 4. Нещастя, біда, труднощі в чому-небудь» [20, V, с. 314]. Висловлюючи незгоду, адресант не погоджується з чимось, заперечує щось, але не надає цьому негативної оцінки. Незгода означає наявність різних поглядів та цінностей у співрозмовників, у той час як при висловленні адресантом осуду дій адресата, в останнього можуть бути такі ж погляди та цінності, як і в адресанта: *Взагалі, зазначає журналіст, Захарченко тлумачить документ не так, як українські чи західні лідери. «Принципова незгода з Києвом полягає у тому, що, згідно з нашим розумінням, в Україні має бути конституційна реформа, яка поверне нам тимчасово окуповані території. Після цього ми будемо автономними та будуватимемо відносини з Україною на власний розсуд», — сказав Захарченко* [7]. Незгодою тут слід вважати різні погляди сторін конфлікту. Очевидний осуд бездіяльності американського президента та інших політичних лідерів представлений в іншому прикладі: *Наразі Україна потребує військового обладнання та матеріалів, щоб зберегти життя солдатів, які гинуть через безперервні російські обстріли. Однак американський президент Барак Обама, як і лідери європейських країн, ігнорують «кричущі порушення» режиму припинення вогню, лише видання* [7].

Мовленнєвий жанр осуду та жанр образи також мають певні відмінності: образа — це «1. Зневажливе висловлювання, негарний вчинок і т. ін., що спрямовані проти кого-небудь і викликають у нього почуття гіркоти, душевного болю; 2. Почуття гіркоти, досади, викликане в кого-небудь чийсь зневажливим словом, негарним вчинком і т. ін.» [20, V, с. 561]. Отже, образа має іншу комунікативну мету, оскільки, висловлюючи образу, мовець має намір принизити, присоромити адресата, завдати йому болю та понизити його статус. Висловлюючи ж осуд, мовець лише виражає своє негативне ставлення. У мовному втіленні жанру образи зазвичай переважає інвективна образлива лексика, а для жанру осуду це не обов'язково: *«Однак жодні заслуги не дають*

права державному чиновнику принижувати честь і гідність не тільки журналістів, але і будь-яких громадян. Намагання образити демонструє не його силу, а слабкість», – заявляє Незалежна медіа-профспілка [13]. Окрім політичної корупції, кнопкодави ставлять під сумнів легітимність всього законодавчого поля, про що Україні цілком прозоро натякнув Європейський суд з прав людини [19]. У першому прикладі образа корелює з приниженням честі та гідності, натомість у другому випадку наявне лише висловлення осуду та негативного ставлення до дій депутатів.

Метою осуду та критики є висловлення оцінки, оскільки критика – це «1. Розгляд і оцінка когось, чогось із метою виявлення та усунення вад, хиб; 2. Літературний жанр, завданням якого є розгляд, тлумачення та оцінка літературних, мистецьких або наукових творів; 3. Критична стаття» [20, IV, с. 350]. Отже, критика включає докладний розгляд та вивчення предмета критики, проте для осуду детальне дослідження предмета не потрібне. На відміну від осуду, критика включає наявність певного висновку або рекомендацій щодо усунення вад, осуд же є лише висловленням негативного ставлення: *Ми нічим не поступимося. Слова «Я – Charlie» означають і право на богохульство, право критикувати релігію, тому що в цьому немає нічого страшного* [23]. Як бачимо, ідеться саме про критику, оскільки немає сенсу осуджувати релігію.

Близьким до осуду є прокляття, оскільки прокляття – це «1. Різде за-судження кого-небудь, що часто свідчить про безповоротний розрив з ним і супроводжується зловісним побажанням, пророцтвом; 2. Прояв різкого осуду кого-, чого-небудь, великого обурення кимсь, чимсь, ненависті до когось, чогось і т. ін.; 3. Те, що обтяжує, мучить, робить нещасним когось, завдає лиха, горя тощо» [20, VIII, с. 202]. Із визначення випливає, що прокляття завжди включає осуд, однак є більш негативно забарвленим. Осуд є проявом негативних емоцій мовця, але при висловленні прокляття емоції є набагато інтенсивнішими. Прокляття завжди висловлюється з почуттям злоби та ненависті. Таким чином, прокляття зазвичай означає повний розрив стосунків з адресатом, однак при висловленні осуду продовження спілкування цілком можливе. Характерною рисою в мовному вираженні жанру прокляття є специфічні злопобажання або негативні пророцтва, що не є типовим для жанру осуду. Розглянемо на прикладах: *Добре, прийшла людина до лікаря, вирвали зуб, сільський житель принесе лоток яєць. Дезертир мені може принести лише гранату або кулю, генерал – проклинати до третього коліна* [6]. *Зараз це не так. Ідея служіння зараз другорядна. А на першому місці – гординя, бажання збагачуватись, жага влади як такої* [10]. Перша ілюстрація містить прокляття як злопобажання на майбутнє, натомість друга засвідчує, що смисл слів автора полягає саме в осуді дій чиновників – він намагається присоромити, викликати почуття провини.

Аналізуючи модель адресанта на прикладах із сучасної української публіцистики, зазначимо, що адресант – це особа, що перш за все має право осуджувати, тобто зазвичай має певний статус, досвід, вік, авторитет у певній галузі, повноваження, харизматичні риси характеру; проявляє

зацікавленість щодо обговорюваного питання тощо. Ці характеристики, наявні при висловленні осуду, зазвичай є не обов'язковими при висловленні прокляття, образи та незгоди, проте при висловленні засудження обов'язковим є статусність адресанта.

Щодо моделі адресата, то він може бути прямим – той, чії дії або бездіяльність осуджуються. Приклади із сучасної публіцистики свідчать, що це може бути одна або кілька осіб, організація чи установа, явище або подія. Однак, можна виділити і непрямого, прихованого адресата – читацьку або глядацьку аудиторію. Осуджуючи дії прямого адресата, автор таким чином намагається вплинути і на непрямого, сформувавши громадську думку, закликавши аудиторію до певних дій, наприклад: *Суспільство розуміє, що МВС, прокуратура, чиновники, суди – найбільш корумпований прошарок суспільства, організований, зв'язаний багаторічними злочинами, пов'язаний майже кров'ю* [10]. Прямим адресатом осуду в цьому разі є МВС, прокуратура, чиновники та суди, а непрямым є читацька аудиторія, увагу якої намагається привернути автор.

Диктумний зміст презентує те, що хотів сказати автор і що сприйняв адресат. Зазвичай висловлення осуду може включати такі елементи, як звертання до адресата; зазначення вчинків, поведінки або слів адресата, що викликали осуд; негативна оцінка; власне осуд дій або навпаки бездіяльності адресата; вираження негативних емоцій адресанта щодо вчинків адресата; вимога змінити неналежну поведінку на адекватну.

Наявність усіх елементів і дотримання їх послідовності не є постійним та обов'язковим, оскільки висловлення осуду в сучасних засобах масової інформації є більш лаконічними та експресивними: *Два тижні тому черговий народний депутат – Тетяна Чорновол – порушила пряму вимогу Конституції (стаття 84) про виключно особисте голосування. Враховуючи її минуле журналіста-розслідувача та громадського активіста, від неї такої поведінки очікували в останню чергу* [19].

Чинник комунікативного минулого включає фактори, що передували висловленню осуду. Висловлюючи осуд певних подій або проблем, автор здійснює не лише обговорення ситуації, актуальної в момент мовлення, але й ретроспективний аналіз слів та учинків адресата.

Чинник комунікативного майбутнього пов'язаний із поглядом адресанта на майбутнє, оскільки він із власної ініціативи, висловлюючи негативні емоції та оцінку ситуації, намагається вплинути на позицію адресата, на його дії в майбутньому. Цей чинник уключає ситуативні фактори, що обумовлюють подальший розвиток мовленнєвих дій, які можуть реалізуватися в подальшому розгортанні ситуації, продовженні осудження ситуації або виникненні інших мовленнєвих жанрів.

У прикладі – *Десять поміж Магаданом і Якутськом Гена почав вводити мене в курс справ, а вже на проміжку поміж Іркутськом і Свердловськом він заявив, що ми там у себе в ЦЦ із створенням автоматичної системи попередження цунамій мусимо займатися, бо він вже ту АСПЦ на Шикотані запровадив* [18] – висловлюється осуд неадекватних, на думку автора, дій у минулому,

однак інтенцією цього висловлення є бажання змінити дії співрозмовника в майбутньому.

Жанрова тональність — це «емоційно-стильовий формат спілкування, що виникає в процесі взаємовпливу комунікантів і визначає їхні інтенції і вибір різних засобів спілкування» [9, с. 385]. Тональність сприйняття та розуміння тексту забезпечує єдність інтерпретації. Під тональністю розуміють такі параметри, як серйозність / несерйозність спілкування, одноплановість / багатоплановість смислів, кооперативність / конфліктність, щоденна вживаність / ритуальність, збільшення / зменшення дистанції між комунікантами, відкритість / завуальованість вираження інтенцій, пріоритет змісту / форми спілкування [9, с. 386]. Відповідно, жанрову тональність розглядаємо як сукупність тих чи тих ознак. У результаті виділяється кілька типів тональності: інформативна, статусна, фатична, жартівлива, урочиста, гіпотетична, агресивна, маніпулятивна, фасцинативна, ідеологічна, езотерична [9, с. 386-411].

Жанрова тональність осуду представлена такими параметрами: серйозність; конфліктність спілкування; велика частотність використання; збільшення дистанції спілкування; відкритість вираження, рідше завуальованість інтенцій адресанта, пріоритет змісту. Тональність жанру осуду визначаємо як агресивну, інколи маніпулятивну. Розглянемо на прикладі: *Цей приклад наочно ілюструє прислів'я про пряму залежність точки зору від місця сидіння — неприховане втілення подвійного стандарту як дореволюційної, так і постреволюційної влади. При владі Януковича та Партії регіонів тодішня опозиція блокувала трибуну з вимогою припинити неособисте голосування. Нині ті самі люди це явище не просто адвокатують, а й практикують* [19]. Наведений уривок є прикладом конфліктного спілкування, характеризується серйозністю та одноплановістю смислу, інтенції та мета висловлення цілком відкрита та очевидна — осуд дій депутатів, важливим є зміст — повідомлення про неправомірні дії влади та вираження ставлення до цього, тональність інформативна та агресивна.

Засоби реалізації є мовним утіленням, за допомогою якого адресант передає свої думки та побажання адресату. Цей параметр реалізує спектр можливостей для мовного оформлення осуду (вибір лексичних, граматичних, стилістичних засобів вираження думки і оцінки адресанта, тактико-стратегічний потенціал тощо) та способів висловлення осуду адресатові. Основними засобами реалізації осуду є лексичні одиниці з негативно-емоційною конотацією; висловлення, що містять оцінний елемент у своєму наповненні, або висловлення, що мають загальну прагматику осуду: *Гена, спостерігаючи за цим абсурдом, тільки і спромігся що буркнути: «Дебілоїди!!!». В це коротеньке слівце була вкладена вся розпач за дурно потрачені час і зусилля на створення най і примітивної системи попередження та навчання дурнуватого місцевого народонаселення* [18]. Автор використовує слова з імпліцитною негативною конотацією — *абсурд*, «безглуздя, нісенітниця» [20, І, с. 7], інвективну лексику — *дебілоїди*, слова з виразно негативною оцінкою — *дурнуватий*.

Осуд є складним комунікативним феноменом, що становить

мовленнєву реалізацію оцінки та вираження негативних емоцій мовця. Він є специфічним мовленнєвим жанром, що характеризується певними параметрами: комунікативна мета — надання певної оцінки діям, явищам та процесам; загальний комунікативний смисл — негативне, несхвальне ставлення до кого-, чого-небудь; диктунний зміст включає такі елементи, як звертання до адресата, зазначення вчинків, що викликали осуд, негативна оцінка, власне осуд, вираження негативних емоцій, вимога змінити поведінку; адресант осуду — особа, що має статус, досвід, вік, авторитет, повноваження та виявляє зацікавленість проблемою; прямим адресатом є особа чи установа, чії дії викликали осуд адресанта; непрямым адресат — аудиторія читачів, слухачів або глядачів; чинники комунікативного минулого та комунікативного майбутнього виражають ретроспективний погляд на дії, що викликали осуд та інтенцію змінити ці дії у майбутньому; жанрова тональність агресивна, іноді маніпулятивна; основними засобами мовної реалізації осуду є лексичні одиниці з негативно-емоційною конотацією та висловлення з оцінними елементами. Осуд може інкорпорувати інші мовленнєві жанри, такі як незгода, засудження, образа, прокляття, критика.

Перспектива подальших розвідок полягає у дослідженні особливостей реалізації мовленнєвого жанру осуду одиницями всіх мовних рівнів на матеріалі текстів масмедійного дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Брандес М.П.** Стилистика текста . Теоретический курс : [учебник]. М.: Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. 416 с.
2. **Бахтин М.М.** Проблема речевих жанров. М.: Искусство, 1879. 423 с.
3. **Бахтин М.М.** Эстетика словесного творчества. М.: Искусство, 1879. 424 с.
4. **Бацевич Ф.С.** Вступ до лінгвістичної генології: Навчальний посібник. К.: Академія, 2006. 247 с.
5. **Гусліста Л.О.** Негативна етична оцінка в контекстах осуду (на матеріалі сучасної публіцистики): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 «російська мова». Х., 2002. 16 с.
6. **Жартовська М., Шермет П.** Головний військовий прокурор: Завжди винен той, хто командує [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2015/02/10/7058074/>.
7. **Злочинці** Путін і «Моторола» визнають лише мову сили (світова преса) [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/inozmi/svoboda/2015/04/12/7064456/>.
8. **Карамішев Р. Д.** Мовленнєвий жанр «повідомлення» в засобах масової інформації (на матеріалі української та англійської мов): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.17 «порівняльно-історичне і типологічне мовознавство». Л., 2011. 17 с.
9. **Карасик Б. И.** Языковые ключи: монография. ВГПУ, Науч.-иссл. лаборатория «Аксиологическая лингвистика». Волгоград: Парадигма, 2007. 519 с.
10. **Колінько В.** Стратегія для оптимістів [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/01/1/7053731/>.
11. **Комлева Е. В.** Соотношение понятий «речевой жанр» и «речевой акт» (на материале немецких аппелятивных текстов). Теория и практика общественного развития. 2011. № 5. С. 296 — 300.
12. **Кузьменко О. Ю.** До проблеми кореляції понять «мовленнєвий жанр» і «мовленнєвий акт». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологічна. 2014. Вип. 48. С. 80 — 83.
13. **Медіа-профспілка** вимагає дисциплінарного стягнення з Коломойського [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/20/7062148/>.

14. **Мовленнєвий жанр** «застереження» в аспекті міжкультурної комунікації. [Х. Дяків, Р. Помірко, Ф. Бацевич, А. Паславська та ін.]. Львів: ПАІС, 2010. 450 с. 15. **Москвин В.П.** К соотношению понятий «речевой жанр», «текст» и «речевой акт». Жанры речи: Сборник научных статей. Саратов: Изд-во ГосУНД «Колледж», 2005. Вып. 4. Жанр и концепт. 438 с. С. 63 – 76. 16. **Островська О.М.** Лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки (на матеріалі американської художньої прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 «германські мови». Львів, 2001. 24 с. 17. **Саламатіна О.О.** Мовленнєвий жанр «інтерв'ю» в сучасній німецькомовній та україномовній пресі: функціональні та прагматичні ознаки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «загальне мовознавство». О., 2011. 20 с. 18. **Семиволос В.** Обережно! Цунамі! І томати «Бичаче серце» [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/01/1/7053820/>. 19. **Серебряков М.** Час покінчити з кнопкодавством [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/06/3/7069917/>. 20. **Словник** української мови: в 11 т. АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. [редкол.: акад. І. К. Білодід та ін.]. К.: Наук. думка, 1978— 1988. 21. **Федосюк М.Ю.** Нерешенные вопросы теории речевых жанров. Вопросы языкознания. 1997. № 5. С. 102—119. 22. **Шлапаков О.С.** Мовленнєвий жанр «поздоровлення»: комунікативно-прагматичні та структурно-семантичні особливості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.15 «загальне мовознавство». Донецьк, 2011. 20 с. 23. **Charlie Hebdo** надрукує нові карикатури на пророка Мухаммеда [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2015/01/12/7054781/>. 24. **John R. Searle:** Speech Acts. An Essay in the Philosophy of Language, Cambridge University Press: Cambridge, 1969. 203 S.

Коваленко Юлія Володимирівна — аспірантка кафедри української мови, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна.

E-mail: yulia1001k@gmail.com
Tel: +380686415200
<http://orcid.org/0000-0002-4572-8391>

Kovalenko Yuliia Volodymyrivna — Postgraduate Student, Ukrainian Language Department, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska Str., 2, Kharkiv, 61168, Ukraine.